

MỘT SỐ ĐẶC ĐIỂM SINH HỌC CỦA BỌ VÒI VOI HẠI CÂY ĐIỀU TẠI LÂM ĐỒNG

Đỗ Xuân Đạt, Đỗ Minh Đức và Lại Tiến Dũng

Viện Bảo vệ thực vật

Bọ vòi voi hại điều (*Alcides* sp.) thuộc họ vòi voi (Curculionidae), bộ cánh cứng (Coleoptera), là loài côn trùng biến thái hoàn toàn với 4 pha phát dục; trứng, ấu trùng (sâu non), nhộng và trưởng thành.

Trứng: Trưởng thành bọ vòi voi đẻ trứng rải rác từng quả một trong mô cây, trứng khi mới đẻ có màu trắng đục, hình dạng như xúc xích hơi cong, chiều dài trứng 0,8 - 1,3 mm, chiều rộng khoảng 0,4 - 0,5 mm. Khi trứng chuẩn bị nở, ở giữa thường phình to, một đầu trong suốt. Qua 2 đợt theo dõi ở điều kiện nhiệt độ thấp 18,8°C, ẩm độ 94,5% (Lâm Đồng) thời gian trứng là 10,8 ± 1,5 ngày, nhưng ở điều kiện nhiệt độ cao 27,5°C, ẩm độ 78,8% (Viện Bảo vệ thực vật) thời gian trứng rút ngắn chỉ có 7,5 ± 1,8 ngày. Như vậy nhiệt độ chênh lệch khoảng 10°C, thì thời gian trứng kéo dài trung bình khoảng 3-4 ngày.

Ấu trùng: Ngay sau khi nở, ấu trùng di chuyển rất linh hoạt, đục ngay vào trong mầm non và chỉ sau vài giờ chúng đã ăn phần mô mềm trong mầm. Ấu trùng các tuổi của bọ vòi voi có màu trắng đục, cơ thể phân đốt và có nhiều lông mềm nhỏ, đốt cuối bụng có chùm lông, đầu thường có màu nâu vàng và có nhiều lông cứng. Ấu trùng đầy sức có dạng chữ C phình to về cuối bụng, kích thước dài trung bình 10 -10,8mm, rộng 3,5-4mm. Trong điều kiện phòng thí nghiệm ấu trùng bọ vòi voi có thời gian phát dục trung bình từ 50,8 – 67,2 ngày. Như vậy, vùng có điều kiện nhiệt độ cao (vùng thấp huyện Đạ Tẻh và Đạ Hoai, thuộc tỉnh Lâm Đồng) thời gian ấu trùng rút ngắn trung bình 15-17 ngày so với vùng cao (TP. Đà Lạt và huyện Lạc Dương, tỉnh Lâm Đồng). Điều đó cho thấy khả năng gây hại và phát sinh quần thể của bọ vòi voi hại điều là rất nghiêm trọng.

Nhộng: Nhộng thuộc loại nhộng trần, khi mới hóa nhộng có màu trắng sữa hơi vàng, nhộng có hình thuôn dài, hơi cong, ở giữa

phình to, chiều dài nhộng trung bình 11 - 12mm, chiều rộng trung bình 2-3mm. Chân và cánh nhìn rõ, xếp trước ngực, gập về phía mặt bụng, cuối đốt bụng có 3 gai lõi cứng. Khi chuẩn bị vũ hóa nhộng có màu nâu sẫm. Thời gian tiền nhộng của bọ vòi voi tương đối dài trung bình 3,8 - 5,2 ngày. Kết quả theo dõi cho thấy điều kiện nhiệt độ ảnh hưởng không lớn tới thời gian tiền nhộng cụ thể trong điều kiện nhiệt độ thấp 18,8°C, thời gian tiền nhộng 5,2 ± 1,5 ngày, ở điều kiện nhiệt độ cao 27,5°C, thời gian tiền nhộng 3,8 ± 1,6 ngày. Thời gian nhộng của bọ vòi voi phụ thuộc khá chặt chẽ vào điều kiện nhiệt độ và ẩm độ. Trong điều kiện nhiệt độ 18,8°C, ẩm độ 94,5% thời gian của nhộng kéo dài 12,8 ± 1,3 ngày, điều kiện nhiệt độ 27,5°C ẩm độ 78,8% thời gian nhộng chỉ có 9,36 ± 1,2 ngày.

Trưởng thành: Trưởng thành bọ vòi voi khi mới vũ hóa có màu đen bóng sau chuyển màu nâu tối, trên cơ thể có nhiều chấm nhỏ màu trắng phân bố đều trên cơ thể. Đầu có hình quả lê tròn bóng kéo dài xuống phía sau, râu đầu dạng hình đầu gối dính ở trên đầu, đôi cánh trước có những chấm màu nâu, hai cánh cứng che kín phần bụng, có đôi cánh sau gập dưới đôi cánh cứng che hết phần bụng. Trưởng thành vòi voi có khả năng nhịn đói rất lâu, có tính giả chết và khoảng cách bay ngắn. Trưởng thành đục và trưởng thành cái có hình dạng tương tự nhau nhưng trưởng thành đực có kích thước nhỏ hơn bọ trưởng thành cái (chiều dài cơ thể của trưởng thành đực từ 9,0 - 11mm, của trưởng thành cái từ 10,5 - 12,5mm).

Thời gian tiền đẻ trứng: Sau khi vũ hóa, bọ vòi voi có thời gian tiền đẻ trứng trung bình 10 - 15 ngày, khả năng đẻ và thời gian đẻ trứng của bọ vòi voi phụ thuộc vào điều kiện nhiệt độ môi trường và nguồn thức ăn.

Vòng đời: Kết quả theo dõi ban đầu cho

thấy, trong điều kiện nhiệt độ 18,8°C vòng đời của bọ vòi voi kéo dài tới 82,4 ngày. Ở điều

kiện nhiệt độ 27,5°C ẩm độ 78,8% vòng đời của bọ vòi voi rút ngắn còn 61,7 ngày.

Hình 1. Vết chích của trưởng thành bọ vòi voi

Hình 2. Mầm bị héo do bọ vòi voi hại

Hình 3. Trứng bọ vòi voi

Hình 4. Ấu trùng bọ vòi voi

Hình 5. Nhộng bọ vòi voi

Hình 6. Trưởng thành bọ vòi voi.

Đề xuất một số biện pháp phòng trừ

Thường xuyên điều tra vườn điều để chủ động phòng chống. Khi mật độ vòi voi cao cần sử dụng các loại thuốc BVTV có tác dụng tiếp xúc hoặc

xông hơi trong danh mục thuốc BVTV được pháp sử dụng trên cây điều để phòng trừ. Phun thuốc vào sáng sớm hoặc chiều mát, phun theo nguyên tắc 4 đúng và khuyến cáo của nhà sản xuất

